

Welkom vanavond aan u allen bij Muzikale Oktober Best 2017: we kunnen nu toch echt wel spreken over een vaste factor binnen het Bestse culturele leven. Elke twee jaar tien dagen vol muziek, ontmoetingen tussen mensen, jong en oud, van verschillende nationaliteiten. Elke keer ook een ander thema. Maar het overkoepelende motto blijft steeds hetzelfde: muziek gaat over grenzen heen.

We zien dat tijdens Muzikale Oktober Best: we krijgen verschillende genres muziek te horen, we maken kennis met mensen uit andere landen en culturen en de muziek schept openheid, vrijheid, geeft lucht, laat vrij ademen.

Honderd jaar geleden begon de Russische revolutie, in 2017, ook dat herdenken we dit jaar. We kennen allemaal min of meer de geschiedenis mét de beelden: tsaar Nicolaas, zijn vrouw Alexandra, hun vier dochters en zoon werden opgepakt en uiteindelijk omgebracht in Jekaterinenburg. Lenin, Trotski, Stalin, de Internationale, de overwinning van het proletariaat.

Wat daarnaast relatief onbekend is, dat is de invloed van revolutie op de Russische muziek.

Daarvoor was heel algemeen gezegd de standaard de romantische muziek in de sfeer van Tsjajkowski. Maar met en na de revolutie ontstonden er drie stromingen: een vond dat de vroegere, romantische stijl moest worden voortgezet. Een andere brak totaal met het verleden en sloeg aan het experimenteren met nieuwe vormen, denk dan aan Prokofieff. En de derde was van mening dat met de overwinning van het proletariaat op de gevestigde orde nu ook de muziek van het proletariaat was, dat was de stijl van Sjostakovitch. Het moet een explosie van creativiteit geweest zijn die in die verwarrende tijd veel mensen aan elkaar heeft verbonden. Natuurlijk ontstonden die stromingen al veel eerder, in de relatief kleine kringen van musici en muzikkeners, maar door de revolutie konden heel veel mensen ermee kennismaken.

Na 1917 legde de regering al snel op dat enkel de muziek van het proletariaat was toegestaan. De verbinding was weg.

Muziek verbindt: dat hebben we gezien bij deze muzikale oktober Best, kijk maar om u heen. Maar kan muziek ook scheiden? Ja, dat kan.

Duitsland in de jaren '30: de Comedian Harmonists traden op, vijf zangers en een pianist, ze zongen close harmony en waren erg in die tijd een soort popsterren, uitermate populair. Over deze groep is een film gemaakt en één scène is veelzeggend: de Comedian Harmonists hebben een optreden achter de rug en ze willen graag naar huis, maar ze worden uitgenodigd om bij een hoge regeringsfunctionaris thuis te komen en daar nog een glaasje te drinken.

Daar treffen ze een groot gezelschap aan en de gastheer vraagt hen of ze voor hem en voor de gasten iets willen zingen. De pianist en zangers zetten in, maar dan onderbreekt de gastheer hen. “Heren”, vraagt hij hen vriendelijk, “ik heb een speciale wens, mijn favoriete Duitse liedje” en hij noemt de titel van een liedje, heel bekend in Duitsland, geliefd bij koren. Het is een volksliedje over een jongen die verdriet heeft omdat zijn verkering uit is. Eenvoudig, mooie melodie, zeker als het meerstemmig wordt gezongen.

Echter de zangers voelen zich ongemakkelijk. Ze willen elk lied zingen, zeggen ze beleefd, alleen dát niet. Dan valt alle vriendelijkheid weg en de gastheer wordt ijskoud en woedend.

Zonder achtergrondinformatie lijkt die onbegrijpelijk. Maar dan moet u ook het volgende weten: de gastheer is Julius Streicher, een beruchte nazi-leider en zijn gezelschap bestaat uit hooggeplaatste nazi's. Dus als zij vragen om “een Duits lied”, dan is dat vreselijk voor de zangers, want bij de Comedian Harmonists zaten drie Joodse leden. Een op zich mooi, vriendelijk liedje krijgt hierdoor een sinistere lading.

Muziek kan dus scheiden.

Hetzelfde was en is soms nog steeds het lot van de muziek van Wagner. Hitler was helemaal weg van zijn muziek, hij vereenzelvigde zich met de helden uit de opera's van Wagner, figuren uit de Germaanse mythologie en gebruikte de muziek voor de nazibijeenkomsten. Dus de muziek van Wagner was en is soms nog steeds verdacht, ook al heeft hij schitterende muziek gecomponeerd.

Muziek kan scheiden.

Duitse muziek is niet verdacht, het is muziek, muziek die verbindt, heel vaak herkennen mensen, zo ook Duitsers, in hun eigen muziek ook hun identiteit. Dat is prima, dat mag. Niet voor niets hebben veel componisten inspiratie gehaald uit volksmuziek, uit melodieën en liederen uit een bepaalde streek of van een bepaald volk, denk aan de Moldau van Smetana, de Hongaarse dansen van Brahms, de liederen van Glinka, de Klezmermuziek, reggae, punk, rap, jazz. Laten we onze eigen identiteit nooit vergeten, haar koesteren en daarmee ook de muziek die ons zo aanspreekt omdat ze raakt aan onszelf.

We gaan de fout in wanneer we onze muziek superieur verklaren, wanneer we zeggen: mijn muziek is beter dan die van jou, want dan vervalt de mens al snel in: ik ben beter dan jij, mijn identiteit, mijn religie, mijn ras zijn het beste en jij bent minderwaardig.

Waar muziek eerst verbindt, zal ze dan scheiden. Dan wordt een vriendelijk liedje verdacht en sinister en wordt een componist afschuwwekkend.

Hier vanavond niet, vanavond moet muziek ons allen verbinden, zo verschillend als we zijn in heel veel opzichten. En dat zijn we: om u even een indruk te geven: tijdens Muzikale Oktober Best hebben musici uit tien landen voor u opgetreden. De muziek ging van zeer oud tot heel modern, van heel vroeger tot nu, van klassiek tot licht. Van instrumentaal naar zang, naar a capella, naar een DJ.

Vinden we het allemaal mooie muziek? Denkelijk niet, want ook daarin verschillen we. Bij de concerten en optredens ook van deze MOB 2017 zult u vast muziek hebben gehoord die u niet mooi vindt. Ook dat geeft niet, ik houd niet van Wagner, u misschien wel, ik houd van a capella-muziek, u misschien niet.

Zolang we maar niet gaan zeggen: ik ben beter dan jij omdat ik van andere muziek houd.

Vanavond willen we enkel genieten van muziek, ook als sommige muziek ons misschien meer aanspreekt dan andere. Als we ons hier maar allen met elkaar verbonden voelen. Daar gaat het om.